

СТАНОВИЩЕ

от проф. дфн Румяна Л. Станчева,

член на журито

по конкурса за заемане на академичната длъжност: ДОЦЕНТ в
направление: 2.1. Филология (Френска литература на XX и XXI век),
обявен в ДВ, бр 24 от 17/03/2023,
с единствен кандидат гл. ас. д-р Антоанета Валентинова Рובהа

В монографичното изследване със заглавие „Творчески фигури и кръговрат на изкуствата в прозата на Ерик-Еманюел Шмит“, гл. ас. д-р Антоанета Валентинова Рובהа си поставя широка научна задача. Макар и събрана в творчеството на един писател, тя се заема да представи функционирането на връзките между литературата и другите изкуства. Още от първите страници прави впечатление елегантният стил на изразяване на авторката. Друго рамково достойнство на книгата е богатата библиография.

Понятието „творчески фигури“, включено още от заглавието на труда, съдържа в себе си известна смътност. Дори поставянето на въпроса на с. 21 не разсейва напълно съмненията за какво именно се отнася понятието фигури. Разбира се в текста на места се използва и синонима „образи“, който е по-обикновен, но според мен – по-точен. Извън тази всъщност формална и вероятно оспорима критика, общите ми впечатления от представената монография са отлични. В уводните страници ясно е дефиниран избраният период от творчеството на Ерик-Еманюел Шмит и като знаем колко е плодovit този писатели, се оказва че основният корпус на изследването върху двайсет години е впечатляващ. Трудът е поделен на две части, които се определят от двата различни жанра в прозата на Ерик-Еманюел Шмит.

Рובהа прецизно борави с теоретични постановки. След съществени и елегантно представени анализи на текстовете на Шмит, авторката успешно достига до обобщения, които съдържат същностни определения за

творческия процес и предпочитани построения в прозата му. Например на с. 58: „Моделът на инициационен преход, обвързан с епифанично и/или прагово изпитание, с естетически или мистичен характер, е ключов за прозата на автора и ще го разгледаме и в редица други произведения. Той обикновено е обвързан с творческа фигура, досег до изкуство и произтичащото преображение на персонажа.“ Бих добавила и, че френската школа, през която Робова е преминала, успоредно с утвърдената българска школа на Френската филология в Софийския университет, личи именно в уменията ѝ да постига до подобни обобщения, които правят изследването ѝ логично и последователно обвързано в отделните си части.

В разгръщането на изложението, прави отлично впечатление уменията на авторката да се занимае последователно с детайли в текста на езиково, структурно и символично равнище, като от тях изведе скритите смисли, препратки, конотации и изгради в резултат отчетлив образ на анализирания текст. Конкретно ще посоча например анализа върху „Одет Тулмонд и други истории“.

Стойностно в книгата е и с прехвърлянето на мостове между френската и българската критическа терминология. Уточненията в тази посока са особено плодотворни. Всяка литературна критика си създава свои оценъчни и каталогизиращи понятия, дори и когато се отнасят до сходни явления и когато се базират на аналогични представи за творчески процес и текстова реализация. Подобни пояснения са уместни и истински полезни за развитие на българо-френския литературно-критически диалог. Напр. тук понятията включват и отношение към другите изкуства, както на стр. 79 пояснението за изкуствоведския тематичен жанр *Maternité*; или слабо присъстващи термини като “полисинтетизъм“ с. 82; в други случаи Робова въвежда по-малко познати френски термини, като има грижата да ги даде в съответствие и с англоезичната терминология, която в днешно време обикновено се оказва по-разпространена: така тя обяснява напр. термина „ухрония“ (*uchronie*) съответен на англоезичното понятие *alternate story* (алтернативна история), с.139. Сполучливо и правилно решение е да се дават някои термини не само в превод на български, но и във френския им

оригинал, понякога да се обяснява и по-задълбочено етимологията или аналогичните термини на други езици.

Поначало книгата и анализите в нея се основават на отлично познаване на теоретичните положения в съвременното литературознание. На места тази терминологичност дори може да се усети като тежка, но по същество създава прецизни очертания на оценките за творбите на Шмит. Ето кратък пример от с. 103: „Подтекстът се основава на различни техники и подходи като конотация и алюзия, хумор и ирония, елипса и паралипсис“. Малка препоръка: „екстракомпозиционна интермедиялност“ би могла да бъде в по-български вид като „извънкомпозиционна“. Споменавам го заради отсъствието на български език на смисъла за „външен“ и отместването главно към „изключителен“ (с. 61).

Посветеният на Ерик-Еманюел Шмит литературоведски труд на Антоанета Робова не се ограничава до отделни анализи на влезлите в интереса ѝ творби. Тя има литературоведската интуиция, подплатена с отлична теоретична и литературно-историческа подготовка, за да изгради и обоснове единството на това творчество, както в тематично, така и в структурно отношение. Сложното преплитане на мотивите, свързани от една страна с емпатията, а от друга страна с така наречения тук „кръговрат на изкуствата“ е осмислено убедително. Сюжетната скрита многопластовост е разбулена през внимателен анализ. Провокирано от самите текстове на Ерик-Еманюел Шмит е и проследяването на читателските практики, а отгук и сложното преливане между фикционално и реално, което се движи по гъвкава и пропусклива граница.

По отношение на разказите на Ерик-Еманюел Шмит, Антоанета Робова, след като провежда ефективен анализ на текстовете в тяхната интермедиялност и структура, подчертава и значението на писателя заради ангажирането му със съществени съвременни въпроси „като донорството на органи и формите на съюз при еднополовите двойки“ (с.131). Тази пълнота на анализа, изразена на елегантен език, с терминологична прецизност придава плътност и допълва приносното значение на монографията още от първата ѝ част.

Втората част на монографията е в три глави и е посветена на романите на Ерик-Еманюел Шмит. И тук структурата тематично обособява главите, в засрещане с наратологичните решения на писателя. Към неговата неизчерпаема игрова нагласа за вариативност, Антоанета Робова се отнася със същото терминологично точно и внимателно вглеждане във въздействието върху публиката на обемните прозаични форми. Първата глава тук се спира на романите „(Не)възможният Адолф“ и „Когато бях произведение на изкуството“, обединени в анализа от персонажите на художници в тях. Вярата в изкуството, неувереността в себе си, преориентирането към други поприща, възможността за срыв и загуба на човешкото са различните аспекти на този анализ. Втората глава тук представя два други романа „Жената с огледалото“ и „Сектата на егоистите“. Спояващите елементи са определени сполучливо като „отражения и преобразования“. Подзаглавията са формулирани точно и експресивно, също както и в първата голяма част. Те поставят важни въпроси за структурата на романа, а сред тях бих посочила като добри находки „живопис и животопис“; „Лабиринти на (съ)авторството“, „особености на хоровия роман“, т.е. както ефектни формулировки, така и задълбочаване в характерни аспекти на начините на разказване при писателя.

Като особено успешен оценявам анализа на „кинематографичните техники и особености на хоровия роман“. Тук отново проличава отличната теоретична подготовка на авторката и способността ѝ да оцени експерименталния заряд на анализирания текст, като забелязва и запазените традиционни подходи към осигуряване на интереса на читателя. Това може да се онагледи със следващия фрагмент от изречение: “Шмит е сред съвременните автори, които без предубеждения оползотворяват наративния потенциал на умело построените интриги и не пренебрегват функциите им за постигане на по-висока степен на четивност и поддържане на читателския интерес“ (с.226).

Статиите, с които Робова се явява на този конкурс допълват представата ми за нейния траен интерес към взаимодействията на литературата с другите изкуства, а освен Шмит към „нейните“ автори могат

да бъдат причислени и Кундера, Ромен Гари и други писатели. С подобен профил на литератор и с опита ѝ като преподавател, д-р Антоанета Рובה се представя като точния кандидат за позицията на доцент по съвременна френска литература. С постигнатото както в монографията ѝ, така и в статиите и студиите ѝ на френски и на български език, тя достойно може да продължи своя университетски път на ново по-взискателно равнище. Препоръчвам убедено гл. ас. д-р Антоанета Валентинова Рובה да бъде избрана за длъжността Доцент.

15.07.2023

Подпис:

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long, wavy tail.